

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Autorka práce: JUDr. Veronika Zoričáková, PhD.

Názov práce: „*Kondície z plnenia v slovenskom práve bezdôvodného obohatenia*“

Oponent: prof. JUDr. Marek Števček, DrSc.

Aktuálnosť práce

Predložená habilitačná práca predstavuje zásadný prínos do vedy súkromného práva, a to v segmente, ktorý doktrínálne nie je uspokojivo pokrytý vôbec, resp. len v minimálnej miere. Vzhľadom na kvalitu spracovania tejto témy tak habilitačná práca predstavuje ucelené dielo, ktoré vyplňa citeľnú medzeru v doktríne civilného práva, čím je daná aktuálnosť spracovanej problematiky per sé. Samotná aktuálnosť zvolenej témy by však bola skôr kontraproduktívna, ak by nebola podložená hlbokou analýzou – to však v tomto prípade naozaj nehrozí.

Metodológia

Habilitačná práca JUDr. Zoričákovej disponuje štandardným arzenálom právnej metodológie, ktorému niet čo vytknúť. V práci dominuje textová analýza a komparatívne metódy (rovnako vertikálne i horizontálne), čo práci dodáva potrebný punc vedeckosti nielen ako často používaná okrasa či pozlátko, ale ako metodologické inštrumentárium komplementárne k zvoleným cieľom práce. Oponent pri každej podobnej príležitosti kladie otázku, či stanovenie verifikovateľných (alebo falzifikovateľných) hypotéz je vhodné v oblasti spoločenských vied, alebo ide iba o vžitý naratív prevzatý z vied empirických. Nijako si nenárokujeme na tomto mieste túto otázku zodpovedať, ani to nežiadame od autorky práce. Obmedzíme sa na konštatovanie, že autorka vhodne nastolila tzv. univerzum úvahy či ak chceme, vedecké ciele práce. Túto metodiku považujeme za vhodnú a vzhľadom na charakter práce za užitočnú.

Hlavná výskumná otázka (hypotéza) je formulovaná ako testovanie dvojdelenia kondícií v závislosti od vzniku obohatenia plnením alebo iným spôsobom a prítomnosti tohto teoretického konštruktu v slovenskom práve bezdôvodného obohatenia. Konštatujeme, že metodologicky práca vychádza zo správnych predpokladov testovania a zvolené metódy považujeme za vhodné a správne použité. V tejto oblasti nie je práci čo vytknúť.

Formálne náležitosti práce

Formálne náležitosti habilitačnej práce, myslené čo do štruktúry a členenia textu sú do značnej miery v uvažovaní oponenta späté s autorskou licenciou autorka či autorky práce. Ak však uvažujeme v intenciách logickej štruktúry textu, jeho koherencie a vnútornej nerozpornosti, možno konštatovať, že štruktúra práce tieto formálne predpoklady spĺňa. Jednotlivé kapitoly sú ukončované čiastkovou syntézou v nich analyzovaných záverov čo prispieva k budovaniu postupných krokov k finálnemu vyhodnoteniu testovanej hypotézy, a v tomto zmysle predstavuje predložená práca koherentný a konzistentný celok. To je nepochybne dané i dlhoročným kontinuálnym úsilím autorky na poli civilného práva bezdôvodného obohatenia – z práce je badateľné silné vedecké zázemie autorky v tejto oblasti. Habilitačná práca tak predstavuje vyvrcholenie vedeckého úsilia, ktoré vedecká komunita (vrátane oponenta) u autorky vníma už roky.

K lingvistickej podobe textu uvádzame, že tak ako pri každej vedeckej práci možno nájsť drobné a vzhľadom na kvalitu textu bezvýznamné formálne prehrešky, ktoré by v prípade odporúčaného publikovania práce mali byť odstránené jazykovou korektúrou. V tomto zmysle oponentovi v práci zarezovali zriedkavo sa vyskytujúce bohemizmy.

K formálnej štruktúre práce okrem uvedených drobných výhrad nemáme žiadne zásadné výhrady.

K protokolu originality

Tu sa obmedzíme na stručné konštatovanie, že uvedenú mieru zhody považujeme za štandardnú a akceptovateľnú. Práca bezosporu predstavuje originálny počín autorky so štandardnou prácou s bibliografickým aparátom. Použitá literatúra je citovaná korektne a v primeranom rozsahu čo len podčiarkuje schopnosť autorky samostatnej vedeckej práce.

Význam práce pre odbor

Predložená habilitačná práca predstavuje zásadný prelom vo vnímaní problematiky kondícií v slovenskom civilnom práve. Má potenciál nastoliť zásadný obrat vo vnímaní tejto problematiky v širšej odbornej komunite a je nepochybne spôsobilá podnietiť odbornú diskusiu, takú prepotrebnú pre každú vedeckú oblasť civilné právo nevynímajúc.

Rovnakou kľúčovou môže byť predložená habilitačná práca aj pre prax, a to vzhľadom na prebiehajúci (a dúfajme i finalizujúci sa) proces rekodifikácie súkromného práva – ako v práci naznačuje i samotná autorka. Práve jej vedecké výsledky sa v tejto oblasti premietli i do finálneho znenia návrhu Občianskeho zákonníka. Ide o vzácnu symbiózu doktríny a praxe,

kedy výsledky teórie bezprostredne ovplyvňujú podobu budúcej právnej úpravy a aplikačnej praxe.

Otázky

Autorka sa v práci stručne venuje i procesným súvislostiam problematiky kondikcií – táto otázka je spôsobilá byť relatívne samostatnou témou vedeckej práce. Oceňujeme načrtnuté súvislosti a zároveň chápeme, že autorka túto problematiku nerozvinula hlbšie preto nastoľujeme otázku do širšej vedeckej rozpravy na obhajobe habilitačnej práce. Obzvlášť zaujímavou sa javí problematika načrtnutá na str. 33 predloženej práce, a to zrušenie deklaratórneho rozhodnutia v dôsledku mimoriadnych opravných prostriedkov. Nutno zdôrazniť, že autorkin záver o zrušení tzv. verejnoprávnej, t.j. procesnej povinnosti sa javí byť hodným ďalšieho rozvinutia.

Záver

Vzhľadom na všetky vyššie spomenuté argumenty nášho posudku predloženú habilitačnú prácu považujeme za ucelené vedecké dielo. **Prácu odporúčame na obhajobu** a po jej úspešnom priebehu odporúčame autorke udeliť vedecko-pedagogický titul „docent“.

V Bratislave dňa 21. 1. 2026

doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M., univ. prof.

Katedra občianskeho a obchodného práva

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Oponentský posudok

k habilitačnej práci:

JUDr. Veroniky Zoričákovej, PhD.

s názvom:

Kondikcie z plnenia v slovenskom práve bezdôvodného obohatenia

1. Vymedzenie predmetu, cieľov a významu habilitačnej práce, zakotvenie do domácej doktríny

Predložená habilitačná práca JUDr. Veroniky Zoričákovej, PhD., sa zameriava na problematiku kondikcií z plnenia v rámci slovenského práva bezdôvodného obohatenia. Ide o tému, ktorá v slovenskej civilistike doposiaľ nebola spracovaná v takej šírke, systematickosti a koncepcnej hĺbke, akú autorka predkladá v posudzovanej práci.

Hlavným cieľom práce je preskúmať, či možno aj v slovenskom práve bezdôvodného obohatenia identifikovať vnútorné rozlíšenie nárokov na kondikcie z plnenia a kondikcie z iného dôvodu, ako myšlienkových východísk najmä nemeckého práva bezdôvodného obohatenia. Autorka pritom neostáva na úrovni čisto teoretickej úvahy, ale sleduje aj praktické dôsledky tohto rozlíšenia, najmä v otázkach rozsahu reštitučných povinností, rozdelenia rizika, vylúčenia možnosti kondikovať a povahy vyporiadacích vzťahov po zrušení alebo neplatnosti zmlúv. S takýmto rozlišovaním pritom platná právna úprava ani tradičná slovenská doktrína výslovne nepracujú. Tu je však namieste dodať, že v podstate nič také, ako domáca doktrína práva bezdôvodného obohatenia ani neexistuje. Triviálne snahy o prvoplánové komentovanie právnej úpravy nemožno za premyslenú doktrínu považovať. Predložená práca výborne demaskuje toto kĺzanie po povrchu a má bez pochyb potenciál byť tým najkvalitnejším textom o bezdôvodnom obohatení, ktorý bol v modernej slovenskej civilistike spracovaný a vyplňa jedno z viacerých bielych miest na mape slovenskej civilistiky.

2. Metodologické východiská a práca so zdrojmi

Z metodologického hľadiska je habilitačná práca postavená na kombinácii viacerých výskumných metód, ktoré sú navzájom vhodne prepojené. Autorka využíva klasickú dogmatickú metódu výkladu právnych noriem, systematickú analýzu inštitútu bezdôvodného obohatenia, ako aj komparatívnu metódu, prostredníctvom ktorej konfrontuje slovenskú právnu úpravu a judikatúru so zahraničnými právnymi poriadkami.

Osobitne pozitívne možno hodnotiť rozsiahlu a kvalifikovanú prácu so zahraničnou právnou vedou, predovšetkým nemeckou, rakúskou, švajčiarskou a českou. Autorka pracuje s modernou literatúrou a judikatúrou a preukazuje schopnosť porozumieť jemným dogmatickým rozdielom medzi jednotlivými koncepciami bezdôvodného obohatenia. Zahraničné modely nepreberá nekriticky, ale skúma ich prenositeľnosť do slovenského právneho prostredia s prihliadnutím na historický vývoj, text zákona a existujúcu judikatúru.

Práca so slovenskou judikatúrou je systematická a analytická. Autorka ju hodnotí, poukazuje na jej vnútorné rozpory a na metodologické slabiny, ktoré vyplývajú z absencie jasnej koncepcie bezdôvodného obohatenia v slovenskom práve. Poukazuje tiež na výnimočné nedávne rozhodnutia, ktoré zásadným spôsobom posúvajú aplikáciu pravidiel bezdôvodného obohatenia a zohľadňovanie zmluvy a jej existencie aj pri vyporiadacom vzťahu.

Metodologicky ide o vyspelý a vyvážený prístup, ktorý zodpovedá požiadavkám kladeným na habilitačnú prácu.

3. Nástrahy metódy a prístupu

Zvolené metodologické východisko, spojené s vymedzením predmetu práce a prístupom k nemu má však z môjho pohľadu dve menej presvedčivé miesta (nie však slabiny).

Autorka sa v práci musela boriť so zásadnou intelektuálnou pascou, ktorá má v podstate metodologický rozmer. Pre predloženú prácu je metodologicky charakteristický príklon k (zjednodušene povedané) nemeckému modelu – pojmovo aj myšlienkovu. To dáva zmysel v tom smere, že nemecká doktrína práva bezdôvodného obohatenia je výnimočne dobre premyslená a prepracovaná. Závery, ktoré nemecká doktrína dosahuje, jednoducho dávajú zmysel. Autorka určite stála pred otázkou, do akej miery závery nemeckej právnej vedy spracovať a nenaznačujem, že by práca bola iba popisom nemeckého riešenia so záverom, že ajhľa, tak tomu má byť aj na Slovensku. Autorka tomuto riziku čelila tak, že všade sa snažila aj o vysvetlenie možných riešení pre Slovenské právo (v zásade ako priestor pre transplantáciu) a osobitne o kontext a hodnotový súlad s inými pravidlami súkromného práva – v tých miestach práca predstavuje intelektuálnu výzvu a aj odmenenie čitateľa. Práca je v tomto pomerne dôsledná (i keď niekedy nemusí byť čitateľovi jasné, či ide o výklad nemeckej doktríny alebo slovenskej – tomu však možno čeliť miernou úpravou textu).

Ale, a tam je prvá pasca, o ktorej som musel pri čítaní práce uvažovať, je lákavé chcieť dospieť k rovnakým výsledkom rovnakou cestou – myslene metodologicky: rozlišovaciu čiaru medzi skupinami bezdôvodného obohatenia vnímať na úrovni plnenia a jeho daností. Lebo áno, plnenie, tak, ako ho chápe nemecká doktrína o bezdôvodnom obohatení, sa javí byť veľmi dobrým rozlišovacím kritériom pre rôzne vysvetlenie vlastností bezdôvodného obohatenia (až na viaceré výnimky, na ktoré aj autorka poukazuje). Otázne však je, či je to skutočne jediná správna cesta, či by nebolo možné predsa vykladať plnenie inak, a viac sa snažiť vysvetliť rovnaké závery súčasným textom právnej úpravy a nie tým, čo by sme v tom texte *chceli* vidieť. Napríklad, má podľa autorky význam to, že v znení základného pravidla § 812 ods. 1 BGB sa hovorí o plnení niekoho iného (*Leistung eines Anderen*), zatiaľ čo v našom § 451 OZ, len o plnení? Nemožno z toho rozvinúť tézu, že absencia úpravy niektorých kondícií z iného dôvodu než plnenia v OZ sa skrýva práve v tom, že sa inak chápe práve to plnenie? Nenasvedčovala by tomu práve tá časť judikatúry, ktorá považuje prisvojenie si cudzej hodnoty za plnenie bez právneho dôvodu. Je judikatórne riešenie skutočne len snaha o únikový východ alebo je to práve prejav inej koncepcie? Nevedie aj iná cesta k presvedčivému riešeniu?

Rozumiem, že nejde o úplne triviálnu otázku. Navyše, jej riešenie by v skutočnosti asi ani nemalo čitateľov a predstavovalo by intelektuálnu hru. A situáciu autorky navyše komplikuje rekonštrukcia, v ktorej má možnosť presadiť určité navrhnuté riešenia – rozumiem teda, prečo nešla v úvahách ďalej, resp. nepozerala sa na problém aj inak.

V jednotlivostiach sa však autorka tejto nástrahy dobre vyhla a je si dobre vedomá limitov súčasnej slovenskej úpravy a jej možného pro-nemeckého výkladu – typicky pri probléme odpadnutia obohatenia. Veľmi osviežujúco pôsobí aj výklad návrhu švajčiarskej právnej úpravy.

Druhá pasca, ešte stále súvisiaca s prístupom k práci, sa skrýva vo vymedzení hraníc predmetu habilitačnej práce. Autorka sa sústreďuje na kondície z plnenia, a to z dobrého dôvodu. Zároveň

ponúka úvod, resp. odbočky, ktoré vysvetľujú ich odlišnosť od ostatných kondikcií. Ostatné kondikcie nie sú až tak rozpracované. To je úplne pochopiteľné vzhľadom na tému práce, a jej základnú ideu, ktorá sa ňou vinie ako červená niť. Práca preto ponúka intelektuálny pôžitok tým, ktorí majú aspoň základnú predstavu o nemeckom práve a ich rozdelení kondikcií. Čitateľ, ktorý v nemeckej doktríne nie je aspoň priemerne zorientovaný, však môže mať problém naskočiť na masívnu intelektuálnu vlnu, ktorá sa tak veľmi odlišuje od nehybných vôd nášho jazera. Preto si myslím, že na zvýšenie presvedčivosti textu mimo alabastrových veží (teda smerom k širšej profesijnej obci), bude vhodné prácu pri jej publikovaní doplniť o rozbor aj ostatných kondikcií. Zvýrazňujem však, že tu vôbec nejde o kritiku habilitačnej práce a prístupu autorky ako takého – autorka preukázala že vie viac než kvalitne vedecky pracovať a uvažovať o zložitých kritériách. Ide skôr o širšiu využiteľnosť dosiahnutých záver pre prípad publikácie. Nebolo by dobré, aby závery nedosiahli širšie publikum.

Treba však na druhú stranu otvorene priznať, že táto pasca je však len dočasná a daná súčasným slovenským právom. Navrhovaná rekodifikácia správne tieto skupiny kondikcií rozlišuje. Po jej prípadnom prijatí tak dôjde k prenasťaveniu systému a toto rozlišovanie sa pomaly dostane do širšieho povedomia. Význam práce a zvolenej metódy sa tak mimoriadne prejaví aj po prípadnej rekodifikácii.

Vráťme sa však k textu práce.

4. Obsah práce a jej prínos

Z hľadiska obsahu a odhliadnutia od jednotlivostí má práca dva základné prínosy.

a) Dvojdelenie kondikcií a jeho význam pre slovenské právo

Predmetom habilitačnej práce je systematická analýza kondikcií z plnenia ako osobitnej skupiny nárokov z bezdôvodného obohatenia v slovenskom práve. Autorka už v úvode práce výslovne konštatuje, že pojem „kondikcia“ ani rozlíšenie kondikcií z plnenia a z iného dôvodu nie sú v slovenskej civilistike tradične používané, a preto si kladie otázku, či je napriek tomu možné takéto rozlíšenie identifikovať na úrovni platného práva a jeho výkladu. Cieľom práce je overiť hypotézu, že nároky z bezdôvodného obohatenia nemožno podriaďovať jednotnému systému pravidiel, a že osobitne pri prípadoch, kde obohatenie vzniká vedomým a účelovým plnením, presah zmluvnoprávných hodnôt výrazne ovplyvňuje právne následky. Autorka tým nadväzuje na svoj predchádzajúci výskum v oblasti vyporiadania neplatných a zrušených zmlúv, avšak záber habilitačnej práce je podstatne širší, kryje aj ostatné dôvody kondikcií z plnenia a viac sa snaží zasadiť tieto kondikcie do pôdorysu bezdôvodného obohatenia. To je veľmi dobré pokračovanie výskumu.

Ťažiskom práce je rozpracovanie koncepcie dvojdelenia kondikcií na kondikcie z plnenia a kondikcie z iného dôvodu. Autorka detailne vysvetľuje, že rozhodujúcim kritériom tohto rozlíšenia nie je samotná existencia majetkového prospechu, ale spôsob jeho vzniku, najmä existencia vedomého a účelového poskytnutia plnenia zo strany ukráteného a participácia obohateného na tomto procese. Presvedčivo ukazuje, že podriadenie všetkých prípadov bezdôvodného obohatenia jednotnému režimu vedie k nespravodlivým alebo hodnotovo problematickým výsledkom, najmä v otázkach rozsahu reštitučnej povinnosti, rozdelenia rizika nemožnosti vrátenia plnenia, odpadnutia obohatenia či vylúčenia možnosti kondikovať. Autorka argumentuje, že kondikcie z plnenia majú svojou povahou blízko k zmluvnému právu, čo odôvodňuje osobitný prístup k otázkam rozsahu reštitučnej povinnosti, rozdelenia rizika či vylúčenia možnosti kondikovať. Naopak, pri kondikciách z iného dôvodu ide o situácie, kde majetkový prospech vzniká bez vedomého a účelového konania ukráteného, čo si vyžaduje odlišné hodnotové a právne posúdenie.

Tento záver je vystavaný na premyslenej konštrukcii terminačných účinkov zmluvy, rozdeleniu rizika podľa Občianskeho zákonníka aj Obchodného zákonníka pri mnohých prípadoch osobitnej úpravy terminácie zmluvy, pričom dospieva k zaujímavým záverom o hodnotových rozporoch medzi podobnými mechanizmami vyporiadania zmlúv. Zároveň tým (opätovne) zasadzuje veľký úder triviálnemu rozlišovaniu medzi občianskoprávnym a obchodnoprávnym odstúpením od zmluvy.

V porovnaní so stavom právneho poznania na Slovensku ide vo všetkom tom o zásadný koncepčný prínos. Autorka presvedčivo demonštruje, že jednotné chápanie bezdôvodného obohatenia nepostačuje na spravodlivé riešenie všetkých typových situácií, a že vnútorná diferenciácia nárokov má zásadný praktický význam.

b) Analýza generálnej klauzuly bezdôvodného obohatenia a jej aplikačných problémov

Významnou časťou práce je analýza povahy generálnej klauzuly bezdôvodného obohatenia obsiahnutej v § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Autorka presvedčivo poukazuje na rozpor medzi normatívnym postavením tejto klauzuly a spôsobom, akým k nej pristupuje slovenská súdna prax. Hoci generálna klauzula formálne predstavuje základnú normu bezdôvodného obohatenia, v aplikáčnej praxi je vnímaná skôr ako deklaratórny princíp než ako priamo aplikovateľná právna norma.

Autorka detailne rozpracúva dôsledky tohto prístupu a ukazuje, že absencia priamej aplikácie generálnej klauzuly vedie k extenzívnemu a často nekoncepčnému výkladu jednotlivých skutkových podstát, predovšetkým plnenia bez právneho dôvodu. Táto skutková podstata sa v judikatúre stáva akýmsi univerzálnym „zberným košom“ pre prípady bezdôvodného obohatenia, ktoré nemožno jednoznačne zaradiť pod iné zákonné ustanovenia. To vedie k systematickému zneprehľadneniu typológie nárokov z bezdôvodného obohatenia. Autorka správne identifikuje, že ide o riešenie pragmatické, avšak z dlhodobého hľadiska dogmaticky neudržateľné.

Prínos autorky spočíva v tom, že tento stav nielen kritizuje, ale aj systematicky vysvetľuje jeho negatívne dôsledky pre vnútornú koherenciu inštitútu bezdôvodného obohatenia a pre predvídateľnosť súdnych rozhodnutí.

Aj v tomto prípade je práca veľmi dobrým odôvodnením potreby zmeny pri rekodifikácii a prispeje k lepšiemu pochopeniu rekodifikovanej úpravy, v prípade jej úspešného prijatia.

5. Kritické zhodnotenie, de lege ferenda úvahy a celkový záver

Určité výhrady možno smerovať k skôr formálnej úprave práce. Miestami dochádza k opakovaniu niektorých argumentov, najmä v častiach venovaných rozdeleniu rizika a vyporiadaniu vzájomných plnení. Na niektorých častiach vidno, že boli písané ľahším perom, na premostenie veľkých celkov. Najmä pri nich dochádza k opakovaniu významu viet (najvypuklejšie asi na s. 50 a celkovo strany 42-58 sa javia byť slabšími, než je zvyšok práce). Javí sa tiež, že došlo k preusporiadaniu textu, keďže nie úplne zriedka sa stáva, že autorka odkazuje na niečo, čo už malo byť vysvetlené skôr, avšak predmetom rozboru to ešte nebolo a bude neskôr.

Ako už bolo uvedené, práca je obsahovo náročná a kladie vysoké nároky na čitateľa, čo môže znížiť jej bezprostrednú využiteľnosť pre širšiu aplikačnú prax.

Tieto výhrady však v žiadnom prípade nemožno považovať za zásadné. Ide o kvalitnú prácu, kde aj posudok môže byť – v dobrom – viac kritický. Z hľadiska habilitačných kritérií ide o prácu, ktorá bez náznaku pochyb spĺňa požiadavky originality, špičkovej vedeckej práce a systematického prínosu pre odbor občianskeho práva. V porovnaní so súčasným stavom právneho poznania na Slovensku predstavuje predložená práca výrazný kvalitatívny posun. Slovenská doktrína sa doteraz vo veľkej miere uspokojovala s jednotným chápaním bezdôvodného obohatenia, pričom vnútorná

diferenciácia nárokov bola buď prehliadaná, alebo považovaná za čisto akademickú otázku bez praktického významu. Autorka však presvedčivo dokazuje, že ide o rozlíšenie s významnými aplikáciami dôsledkami, ktoré by mali byť reflektované tak v judikatúre, ako aj v budúcej legislatívnej úprave.

Práca otvára veľké množstvo zaujímavých otázok, väčšinu názorov sa čitateľ dozvie. Zaujímalo by ma dovysvetlenie, resp. názor autorky k týmto otázkam:

1. Autorka vidí osobitosti pri vyporiadaní zrušených dlhodobých zmlúv – ako sa stavia k následkom zrušených či neplatných rámcových zmlúv? Navrhuje postup formálnejší, sledujúci rozlíšenie medzi rámcovou a realizačnými zmluvami, alebo ich možno plošne pripodobniť k dlhodobým zmluvám a tieto rozdiely nevnímať? Napríklad zrušenie zmluvy o dlhodobom právnom poradenstve.
2. Pri *condictio ob rem* – aký právny dôvod na ponechanie si plnenia vidí autorka do času, kým sa neukáže, že právny dôvod nenastal?
3. Pri bezdôvodnom obohatení po zrušení konštitutívneho rozsudku (k výkladu na s. 37) – vníma autorka rozdiel medzi jeho dobrovoľným a núteným plnením? Išlo by vždy o plnenie a kondikciu z plnenia?
4. Čo sú zásady bezdôvodného obohatenia, na ktoré poukazuje autorka na s. 128, a s ktorými právo počíta na viacerých miestach (§ 458 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 59a ods. 7 a § 67k ods. 1 Obchodného zákonníka)? Ide o pojem s určitým obsahom alebo o odkaz na primerané použitie právnej úpravy?
5. Ako vníma autorka generálnu klauzulu v § 833 návrhu rekodifikovaného Občianskeho zákonníka vo vzťahu k demonštratívnym výpočtom kondíkcií v nasledovných ustanoveniach? O aké iné prípady ešte pôjde, ktoré nie sú zahrnuté do § 840 alebo § 850 návrhu? Bude zoznam v týchto ustanoveniach nejakým spôsobom smerodajný pre výklad generálnej klauzuly?
6. Čo všetko sa rozumie legislatívnou skratkou (bezdôvodné obohatenie) v § 833 návrhu rekodifikovaného OZ a ktoré znaky tak musia byť naplnené aj v osobitných skutkových podstatách?

Záver

Záverom možno konštatovať, že predložená habilitačná práca JUDr. Veroniky Zoričákovej, PhD., s názvom *Kondikcie z plnenia v slovenskom práve bezdôvodného obohatenia* predstavuje významný vedecký príspevok k slovenskej civilistike, výrazne prevyšuje všetky obsahové a formálne kritériá kladené na habilitačné práce v odbore občianske právo a je viac než plne spôsobilým podkladom pre udelenie vedecko-pedagogického titulu docent v odbore Občianske právo. Odporúčam komisii, aby po úspešnej obhajobe dala návrh na jeho udelenie.

V Košiciach, 31. 1. 2026

Kristián Csach, v.r.

Oponentní posudek habilitační práce

JUDr. Veroniky Zoričákové, Ph.D.

KONDIKCIE Z PLNENIA V SLOVENSKOM PRÁVE

BEZDŮVODNÉHO OBOHATENIA

V postavení oponenta jmenovaného podle § 76 odst. 11 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o změně a doplnění některých zákonů v znení neskorších predpisov, ve smyslu vyhlášky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR c. 246/2019 Z. z. o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov a umelecko-pedagogických titulov docent a profesor a na základe usnení Vedeckej rady Trnavskej univerzity v Trnave, Právnickej fakulty VR TU PF c. 13/2025 zo dna 25. 11. 2025, podávám tento

posudek:

Habilitační práce je psána ve slovenském jazyce, přesto je oponentní posudek sepsán česky; do češtiny jsou přeloženy i jednotlivé habilitantkou použité *termini technici*.

I. Aktuálnost habilitační práce

Autorka si zvolila téma, které se vztahuje k samotné podstatě institutu bezdůvodného obohacení. Bezdůvodné obohacení je jedním z nejvýznamnějších soukromoprávních institutů, protože slouží jako základní model vypořádání majetkových transferů, které z hlediska práva nemají dostatečný právní základ. Současně jde o jeden z nejsložitějších soukromoprávních institutů, což je často umocňováno tím, že je typicky regulován jen velmi obecně.

Přes tento význam bylo bezdůvodné obohacení v československé i současné slovenské právní vědě spíše opomíjeno a nebyla mu věnována pozornost, kterou s ohledem na výše

uvedené vyžaduje. Předložená habilitační práce vyplňuje tuto mezeru ve slovenské civilistice; nutno již na úvod poznamenat, že velmi důstojným způsobem. Domnívám se, že úkolem každé právní vědy je primárně vyplňování nejvýznamnějších mezer poznání. Proto o potřebě a aktuálnosti zvoleného tématu nemůže být sebemenších pochyb.

II. Metody zpracování

Autorka předložila právně dogmatickou práci, tj. práci, která zejména směřuje k poznání platného práva. Takové poznání se orientuje na řešení právních problémů, což znamená: 1) identifikuje právní problém a vymezí, v čem spočívá relevantní právní otázka, 2) provede rešerši dosavadního stavu poznání (jehož součástí je i analýza přístupu judikatury), a to jak z hlediska národního práva, tak i z hlediska cizích právních řádů, jejichž řešení může být inspirativní pro řešení příslušné právní otázky, 3) kriticky posoudí dosud publikované názory, 4) navrhne řešení problému, a to buď tím, že zdůvodní, proč je třeba upřednostnit některý z existujících názorů, nebo tím, že navrhne řešení nové. Přínos poznání pak spočívá buď v tom, že existující řešení podpoří novými, dosud neuvedenými argumenty, nebo v tom, že navrhne vlastní originální řešení. Je však třeba zdůraznit, že snaha o navržení vlastního řešení nesmí převážet nad snahou najít správné, tj. co nejlépe odůvodněné řešení. Při hledání správného řešení je třeba postupovat v souladu s právní metodologií, tj. v souladu s přesvědčivými a odůvodněnými metodami interpretace a aplikace práva. Právně správné řešení je totiž právě to, kterého je dosaženo metodologicky korektním postupem.

Je nutno uvést, že autorka všem požadavkům kladeným na dobrou právně dogmatickou práci vyhověla. Řeší relevantní právní problémy a používá přitom korektní právní metodologii.

Současně chci vyzdvihnout, že autorka k práci důsledně přistupuje jako k práci právně dogmatické. Velmi neblahou tendencí je nucené prosazování empirických metod při hledání odpovědi na otázku „co je po právu?“. Jsem rád, že tomuto trendu autorka nepodlehla.

III. Formální náležitosti habilitační práce

Předložená habilitační práce se kromě úvodu a závěru skládá ze sedmi kapitol, které jsou dále vnitřně členěny. Celá práce směřuje k rozlišení kondikcí z plnění a kondikcí nikoli z plnění v platném slovenském právu. S ohledem na tento cíl práce působí zvolená struktura zcela logicky. Nejprve se zabývá podstatou generální klausule v § 451 odst. 1 OZ (kapitola 1), následně se věnuje jednotlivým skutkovým podstatám kondikcí z plnění, kde upozorňuje i na dosud opomíjenou, avšak velmi významnou a vlastně tradiční skutkovou podstatu *condictio ob rem* (kapitola 2). V následující, třetí kapitole se věnuje specifickým předpokladům kondikcí z plnění, včetně některých mýtů, které se tradují již z dob československé civilistiky (např. újma jako předpoklad bezdůvodného obohacení). Následuje kapitola č. 4, v níž autorka rozebírá subjekty vztahu bezdůvodného obohacení u kondikcí z plnění. Pátá kapitola je vyhrazena obsahu a rozsahu povinnosti vydat plnění a vedlejším majetkovým povinnostem. Nejrozsáhlejší kapitolou je kapitola č. 6, ve které autorka analyzuje rozdělení rizika nemožnosti vrácení předmětu obohacení *in natura* a důvody vyloučení kondikce. Systematicky se tato kapitola částečně překrývá s kapitolou č. 5, zejména pokud jde o problém odpadnutí obohacení a část 5.1. Je však zřejmé, že autorka chtěla tuto problematiku analyzovat podrobněji, což ospravedlňuje její vyčlenění do samostatné kapitoly. Konečně práci uzavírá sedmou kapitolou, která již směřuje k budoucí úpravě bezdůvodného obohacení v novém slovenském občanském zákoníku. I tato část vhodně navazuje na předchozí právně dogmatickou studii, ze které též vychází.

Celkově lze kladně hodnotit nejen strukturu práce, ale i její jazykovou a terminologickou úroveň. Přitom však musím upozornit, že mé hodnocení jazykové úrovně je jen omezené, jelikož slovenština není mým rodným jazykem. Z hlediska terminologie je třeba zdůraznit, že se autorka při psaní práce nacházela v situaci, kdy slovenská právní terminologie dosud postrádala řadu termínů, které tak sama autorka musela pro slovenské prostředí navrhnout – to se týká i základních pojmů, jako je „kondikce“ jako nárok z bezdůvodného obohacení, i podskupin této kategorie, tj. kondikcí z plnění a kondikcí nikoli z plnění, pro které autorka navrhuje termín „kondikcie z iného dôvodu“. Zvolená terminologie je výstižná a pravděpodobně odpovídá potřebám slovenského jazyka.

IV. Poznámky k jednotlivým částem habilitační práce

V navazujícím textu si dovoluji podat několik poznámek k dílčím otázkám z jednotlivých částí habilitační práce. Již zde však chci podotknout, že celkově hodnotím práci velmi pozitivně, a pokud v této části posudku budou mé poznámky spíše polemické, nesmí to vzbudit dojem, že předložená práce jako taková ve mně vyvolává polemický ohlas. Právě naopak. Nechci se zde zvlášť vyjadřovat k té naprosté většině názorů, se kterými plně souzním; spíše uvedu závěry, které ve mně vyvolávají některé otázky.

1. Generální klausule bezdůvodného obohacení

Velmi souhlasím s názorem, že § 451 odst. 1 OZ měl být chápán jako přímo aplikovatelná generální klausule (např. s. 24, 41). Autorka též správně upozorňuje, že faktickou funkci generální klausule plní kategorie plnění bez právního důvodu (s. 20, 23). K tomu lze jen doplnit, že podobně působí i kategorie plnění z právního důvodu, který odpadl, kam přinejmenším česká judikatura řadila i případy *condictio ob rem* (např. vypořádání investic do majetku jednoho z životních partnerů, které byly činěny za účelem společného bydlení).

Velmi důležitá je definice pojmu plnění, kterou autorka správně podává na s. 22. K tomu lze doplnit, že výše zmíněné „nafukování“ kategorií plnění bez právního důvodu a plnění podle právního důvodu, který odpadl, vedlo k deformaci chápání pojmu plnění, a tím i k destrukci dogmatiky bezdůvodného obohacení.

2. Skutkové podstaty kondikcí z plnění

Autorka správně poukazuje na to, že plnění bez právního důvodu nevyžaduje neplatnou nebo zrušenou smlouvu, ale že může sledovat plnění z jakéhokoli domnělého právního důvodu, včetně domněle vzniklé povinnosti ze zákona (s. 29).

Autorka uvádí, že plnění z právního důvodu, který odpadl, musí působit zpětně (s. 30). Je to však skutečně tak? Co když rozvazovací podmínka působí s účinky *ex nunc* – nepozbývá též příjemce plnění právo ponechat si toto plnění, které nyní musí vydat podle pravidel o bezdůvodném obohacení? Autorka se této otázce věnuje na s. 31 a 32, kde však uvažuje jen o účincích *ex tunc* – to však v žádném případě není nezbytné (např. v českém právu se zásadně vychází z toho, že splnění podmínky má zásadně účinky *ex nunc*).

Z hlediska platného slovenského práva je důležité pojednání o následcích odstoupení od smlouvy podle OZ a ObchZ.

Správně poukazuje na problematičnost skutkové podstaty plnění z neplatného právního důvodu (s. 34). Důvodem je, že neplatná smlouva není dostatečným právním důvodem k nabytí a ponechání si obohacení, a proto je plnění podle ní bezdůvodné (jde o plnění bez právního důvodu); to je důvod, proč taková skutková podstata jako samostatná ve vyspělých právních řádech neexistuje. Důvod této skutkové podstaty lze hledat v občanském zákoníku RSFSR z roku 1964, kterým je úprava bezdůvodného obohacení v OZ 1964 silně inspirována.

Nedomnívám se, že je vhodné chápat relativní neplatnost jako kombinaci absolutní neplatnosti a odstoupení od smlouvy. Relativní neplatnost a právo na odstoupení od smlouvy mají společné jen to, že nastoupení právních následků je vázáno na projev vůle dotčené osoby, tedy že z nich vzniká „jen“ utvářecí právo. Jinak jsou to však zcela odlišné instituty: relativní neplatnost se týká vady právního jednání, zatímco právo na odstoupení se týká okolností, které nastaly po uzavření bezvadné smlouvy (prodlení, vadné plnění nebo jiné porušení smluvní povinnosti apod.). I účinky odstoupení mohou být odlišné (odstoupení od smlouvy typicky likviduje méně účinků smlouvy, než je tomu v případě neplatnosti).

Významné je, že autorka rehabilituje i pro potřeby slovenského práva kondikci z právního důvodu, který nenastal (s. 36 an.), případně výstižněji: kondikci ze zmaření účelu plnění (*condictio ob rem*; s. 37). Ohledně vztahu ke *condictio indebiti* lze podpořit závěr o subsidiaritě tím, že poskytovatel plnění ví v době plnění, že neplní na existující dluh – to vylučuje kondikci z plnění bez právního důvodu (k tomu autorka podrobněji v další části textu).

Poukazuje-li autorka, že podřazení těchto případů pod skutkovou podstatu plnění podle právního důvodu, který odpadl, nemá praktický význam (s. 38), lze tomu v zásadě přitakat. Na druhou stranu však tento přístup deformuje chápání kategorie právního důvodu.

Zcela souhlasím s názorem autorky, podle kterého nelze obecně vycházet z kogentní povahy bezdůvodného obohacení (s. 39). Podotýkám, že pokud se dosud poukazuje na R

20/1974, jde o nepřipadné použití judikatury, protože toto rozhodnutí vychází z doby, kdy ještě neplatil § 2 odst. 3 OZ.

3. Předpoklady kondikcí z plnění

Autorka přesvědčivě kritizuje stávající paušální vymezení předpokladů bezdůvodného obohacení, jak je podává dosavadní judikatura a doktrína.

Není mi zcela jasné, s jakou koncepcí autorka polemizuje v souvislosti s kolizí bezdůvodného obohacení a náhrady škody (s. 44 an.). Uvádí, že když existuje právní důvod, např. právo na náhradu škody, nemůže jít o bezdůvodné obohacení (s. 45). To však není případ kolize těchto institutů. O případ zvažovaný autorkou by se jednalo, pokud by A poskytl B plnění jako náhradu škody; pak by bylo plněno podle právního důvodu a nemohlo by se jednat o bezdůvodné obohacení B. Zde jde však o jiné případy, totiž když škoda jednoho současně vyvolá obohacení druhého. Např. B ukradne A peníze, které si uloží na bankovní účet – pak škoda okradeného představuje obohacení zloděje. Zde vzniká problém kolize obou institutů: má okradený A právo na náhradu škody, nebo na vydání bezdůvodného obohacení? Existence práva na náhradu škody jistě není právním důvodem, který by ospravedlňoval, aby si zloděj B ponechal ukradenou hodnotu. Toto pravděpodobně autorka sama uvádí (s. 45); pak nerozumím tomu, proč předcházející úvahu zmiňuje. Autorka tedy pravděpodobně míří na něco jiného, avšak formulace je zavádějící. Ve výsledku plně souhlasím s názorem autorky, že není důvod, aby existence nároku na náhradu škody vylučovala nárok z bezdůvodného obohacení (s. 46).

Velmi správně a přesvědčivě autorka kritizuje pojetí protiprávnosti nabytí obohacení (s. 46 an.).

Trefně též poukazuje na to, že v případě kondikce z plnění není nezbytné, aby obohacený skutečně ve svém jmění získal nějakou trvající výhodu (s. 50). Plnění může dokonce vést ke snížení jmění obohaceného (např. objednané demoliční práce).

Správně též kritizuje dosavadní názor o nezbytnosti újmy na straně ochuzeného (s. 50 an.).

Na s. 53 an. se zabývá problematikou vědomého plnění nedluhu, resp. omylem jako implicitním předpokladem bezdůvodného obohacení. Kromě autorkou uvedených důvodů pro tento předpoklad se uvádí ještě (a dříve to byl zcela klíčový argument) domněnka darování: plní-li někdo, ač ví, že k tomu není povinen, lze to často rozumně vysvětlit jen tak, že chtěl darovat. Souhlasím však s autorkou, že dnes je zásadní uplatnění principu *venire contra factum proprium*. Dobrý je též argument souvislosti s nepřikázaným jednáním (s. 55).

4. Subjekty kondikce z plnění

Autorka správně vystihuje, že jeden z hlavních významů rozlišení kondikcí na kondikce z plnění a kondikce nikoli z plnění spočívá ve vymezení jejich subjektů, tj. osoby obohaceného a osoby ochuzeného.

Velmi přesvědčivě užívá analogii § 457 na další případy kondikcí z plnění (s. 60). Problém aplikace tohoto ustanovení (alespoň v praxi českých soudů) dále spočíval v tom, že jej soudy aplikovaly bezvýjimečně. Ostatně případ, který je citován na s. 60, by mohl představovat takovou výjimku (srov. § 2995 českého OZ).

Velmi problematické jsou případy, kdy je smlouva neplatná z důvodu nedostatečné svéprávnosti. Autorka zmiňuje různé možnosti řešení a dospívá k závěru, že k existenci plnění není nutná vůle s kvalitou potřebnou k platnému právnímu jednání. Oproti jejím závěrům se však domnívám, že je třeba též zvážit, zda právní následky kondikce z plnění působí vůči nesvéprávnému ke prospěchu, nebo k tíži. Tento moment by mohl být v práci dále rozpracován. Lze například uvažovat o tom, že určité plnění by se z hlediska poskytovatele považovalo za plnění, avšak z hlediska příjemce nikoli?

Velmi významná je otázka vypořádání smlouvy pro nedostatek souhlasu druhého manžela podle § 145 odst. 1 OZ. Otázkou je, zda má nárok z bezdůvodného obohacení i ten manžel, který nedal souhlas k uzavření smlouvy a který se proto dovolal relativní neplatnosti. Nerozumím argumentaci, podle níž by byl důvod relativní neplatnosti

obsoletní, pokud by i ten manžel, který nedal souhlas k právnímu jednání, byl stranou závazku z bezdůvodného obohacení. Připadá mi to spíše opačně: pokud bychom toto nepřipustili, pak by ochrana, kterou mu poskytuje § 145 OZ – totiž že manžel, který smlouvu bez nutného souhlasu druhého manžela uzavřel, nebude žádat vrácení poskytnutého plnění zpět – byla oslabena.

Řešení soudní judikatury, přinejmenším jeho obdoba v české judikatuře, se zdá být motivováno snahou ochránit neparticipujícího manžela před odpovědností za dluh ze smlouvy, kterou neuzavřel; v české praxi však šlo o velmi problematické řešení nevhodné úpravy společných dluhů. Ve slovenském kontextu BSM je to ještě méně pochopitelné.

5. Obsah a rozsah povinnosti vydat obohacení a vedlejší majetkové povinnosti

Důležitá je poznámka, podle níž kondikce z plnění směřují k dosažení stavu, který existoval před uzavřením smlouvy (s. 72: tzv. reverzní účinek), a že to nutně nemusí znamenat odčerpání majetkového prospěchu, který obohacený nabyl.

Domnívám se, že je rozumné rozlišovat mezi nárokem na vrácení poskytnutého plnění a vedlejšími nároky (např. povinností vydat plody), jak to činí autorka.

Autorka se přesvědčivě zabývá tím, co znamená, že je vydání in natura „dobře možné“. Správně zdůrazňuje, že je zde – více než v případě nemožnosti plnění – třeba zohlednit hledisko účelnosti (srov. však níže).

Souhlasím též s řešením, podle něhož je řádným vrácením věci i její vrácení ve zhoršeném stavu, než v jakém byla při plnění převzata, pokud to odpovídá běžnému opotřebení (s. 76 an.). Autorka kritizuje můj názor týkající se morálního zestárnutí věci (pozn. č. 184). Tato kritika na mne působí přesvědčivě a povede k přehodnocení mého názoru.

Naopak mi není zcela jasné, co autorka míní zánikem druhově určeného plnění (s. 78 an.). Pro úplnost uvádím, že výrazem „druhově určená věc“ se nemíní zvláštní druh věcí, nýbrž pouze způsob určení předmětu plnění. Ten je primárně záležitostí vůle stran, tedy smlouvy. Míní tím tedy autorka vypořádání smluv, kde byl plněn dluh, jehož předmět byl určen druhově? To je však problematické, neboť nejpozději plněním dochází k tzv.

specifikaci, tj. k modifikaci dluhu na individuálně určený předmět dluhu. Nelze tedy říci, že plněním neplatného dluhu, který byl ve smlouvě určen druhově, má i závazek z bezdůvodného obohacení povahu dluhu s genericky určeným předmětem plnění.

V případě naturální restituce není relevantní kategorie druhového určení, nýbrž rozlišení, zda jde o věci zastupitelné či nezastupitelné. Jde-li o zastupitelnou věc, může být – přinejmenším v rámci náhrady škody – jako naturální restituce poskytnuta jiná věc, která může nahradit původně zničenou věc. Otázkou však je, zda je toto přípustné i v rámci vydání bezdůvodného obohacení, nebo zda má vydání věci zde jiný účel než v případě náhrady škody – tedy zda se vydání netýká jen skutečně získaného předmětu obohacení, a není-li to možné, zda je na místě peněžní náhrada. Stranám samozřejmě nic nebrání, aby se dohodly na poskytnutí náhradní věci. Autorka velmi dobře dává tento problém do souvislosti s potřebou vynaložení aktivního úsilí k obstarání náhradní věci (srov. např. s. 83 an.). To, domnívám se, představuje dobrý podnět pro další diskusi.

Nejsem si jistý, zda správně rozumím závěru, podle něhož má být pro vymezení toho, kdy je vydání in natura „dobře možné“, rozhodující kritérium vyvinuté v rámci kategorie následné nemožnosti plnění (s. 85, 86). Domnívám se, že následná nemožnost je přísnější kategorií než posouzení, zda je vydání „dobře možné“.

Velmi souhlasím s názorem autorky, podle něhož má být – nebrání-li tomu zvláštní důvody – pro stanovení výše peněžní náhrady rozhodující dohoda o ceně předmětu plnění, byť by tato smlouva sama byla neplatná nebo od ní bylo odstoupeno (s. 87 an.). To platí i ohledně možnosti modifikace smluvního ocenění (s. 93 an.).

Autorka používá pojem „totální likvidace smlouvy“ (např. s. 94). Je zřejmé, co se tímto pojmem míní, avšak pravděpodobně nejde jen o to, že by existovaly jen krajní případy úplné likvidace a plného uplatnění dílčích ujednání jinak neplatné smlouvy. Spíše jde o plynulé přechody: na základě specifických okolností se v některých případech mohou určitá dílčí ujednání zohlednit, jiná nikoli. Rozhodující by mělo být: 1) zda jsou dotčena důvodem neplatnosti (zrušení) smlouvy, 2) zda tento důvod působí vůči jedné straně, nebo vůči oběma stranám (to je relevantní např. v případě nedostatečné svéprávnosti).

Na s. 96 an. se autorka zabývá způsobem ocenění. To je z praktického hlediska velmi relevantní problém. Je však otázkou, zda jde o otázku právní, nebo pouze skutkovou. Sám se kloním k závěru, že výběr oceňovací metody je přinejmenším ovlivněn právními otázkami, zejména účelem normy stanovující povinnost k náhradě. Z tohoto hlediska je např. významná otázka, zda je rozhodující obvyklá nákupní, nebo prodejní cena. Autorka hovoří o nákupní ceně (s. 96). Je tomu skutečně tak? Má být tato otázka posuzována totožně jako pro účely náhrady škody?

Na s. 103 autorka navrhuje, aby povinnost vydání plodů a užitků nebyla navázána na kritérium dobré víry. Má to platit i v případě náhrady za výhodu užívání předmětu obohacení? Dává dobrý smysl, aby se výhody tzv. vlastnického užívání (srov. s. 101) mohl dovolávat i nepoctivý obohacený, aby nemusel poskytnout náhradu ve výši obvyklého nájemného?

V případě řešení náhrady investic vynaložených na předmět obohacení (s. 106 an.) autorka přesvědčivě vysvětluje, že jde o typický případ vnuceného obohacení (s. 107). Navrhované řešení prostřednictvím kritéria „dobré možnosti vydání“ mi přijde rozumné (s. 110). Ve vztahu k výše uvedenému to však zároveň ukazuje, že jde o zcela odlišnou kategorii než kategorie nemožnosti plnění.

I další pasáže týkající se synallagmatického charakteru vzájemných plnění (s. 111 an.) jsou podány zcela přesvědčivě.

6. Rozdělení rizika nemožnosti vrácení plnění ve stavu, v jakém bylo obdrženo, a vyloučení možnosti kondikovat

Podrobnější vysvětlení podle mého názoru vyžaduje teze, že vrácení plnění *in natura* je založeno na zásadě *venire contra factum proprium* (s. 117; autorka určité vysvětlení naznačuje, avšak ve zcela jiné části textu – s. 139); totéž platí i ve vztahu k § 441 odst. 2 ObchZ (srov. např. v případě odcizení věci). Analýza principů rozdělení rizika představuje obecně zajímavé pojednání, které by však bylo vhodné ještě více propracovat a obhájit. Nabízí se otázka, zda by zde neměl sehrát roli i princip ochrany dobré víry.

Obecně lze říci, že autorka se při výkladu kondicí z plnění příliš zaměřuje na vypořádání vzájemných plnění. Existuje však řada případů, kdy je plněno, aniž by zde byl prvek vzájemnosti (např. u řady závazků ze zákona či u bezúplatných smluv). Jak pak odůvodnit uvedenými principy zánik předmětu plnění podle neplatné darovací smlouvy?

Na s. 124 hovoří o *diligentia quam in suis* – opravdu zde jde o objektivní standard péče přiměřeně rozumného člověka? Nejde spíše o subjektivizované měřítko v závislosti na tom, jak konkrétní dotčený subjekt jedná ve vztahu ke svým vlastním věcem?

Na s. 130 se odpovědnost neoprávněného držitele odůvodňuje porušením povinnosti vydat věc skutečnému vlastníkovi. Nejde zde spíše než o porušení vindikačního nároku (který navíc nemusel být splatný) o obecný zásah do vlastnického práva? V aktuálním českém právu je zneužití věci důvodem pro nesení nebezpečí (srov. § 1408 českého OZ; § 1974 věta druhá českého OZ). Podobné pravidlo obsahoval již § 751 OZ z roku 1964 – není zde vyjádřen obecnější princip rozložení rizika?

Plně souhlasím s popisem významných hodnotových rozporů mezi postavením držitele a postavením nepravého dědice (s. 131).

Na s. 132 autorka dovozuje protiprávnost nepřikázaného jednání. Domnívám se – a je to i závěr rakouské nauky, která vychází z prakticky totožné právní úpravy – že paušální závěr o protiprávnosti není správný. Naopak v případě nutného nebo užitečného jednání jde primárně o dovolené jednání; dokonce ani každý případ neužitečného či zakázaného jednání nepředstavuje protiprávní jednání, nýbrž pouze nezakládá nároky jednatele vůči principálovi. Obecně je třeba rozlišovat mezi nutným a užitečným jednáním, které jsou vystavěny na zcela odlišných principech (smluvní princip vs. princip obohacení).

Na s. 133 se uvádí, že držba byla do věcných práv včleněna velkou novelou z roku 1991; ve skutečnosti k tomu došlo již novelou z roku 1982.

Velmi pozitivně vnímám pokus o řešení problému odpadnutí obohacení ve slovenském právu, neboť absence tohoto institutu zakládá závažné hodnotové rozpory, na které musí

doktrína reagovat. Zda hledat řešení ve výkladu § 458 odst. 1, nebo v teleologické redukci, je pak samozřejmě otázkou další diskuse.

Z hlediska výkladu se domnívám, že není vhodné používat terminologii kupní smlouvy (kupující, prodávající), pokud jde o řešení obecného problému vzájemných smluv. Zcela správně však autorka upozorňuje na specifičnost situace, kdy je plněno v očekávání protiplnění. Při řešení této problematiky je podle mého názoru vhodnější brát za východisko samotné plnění, nikoli smlouvu. Strany si plní v očekávání protiplnění – to ostatně umožňuje nespojovat dohodu o účelu plnění se samotnou neplatnou smlouvou (jak autorka správně podotýká na s. 141).

Opět se však nevhodně zobecňují závěry ohledně vypořádání vzájemných plnění na všechny kondikce z plnění: srov. s. 141, kde se uvádí, že účelem kondikcí z plnění není odčerpání získaného prospěchu, nýbrž obnovení *status quo ante contractum*. Platí to však i pro plnění podle neplatné darovací smlouvy? Správně však autorka dává do souvislosti teorii salda a teorii dvou kondikcí s problémem odpadnutí obohacení v německém právu a odvozuje z nich dílčí poznatky pro slovenské právo (byť místy poněkud zobecněné pro kondikce z plnění jako celek).

Autorka rovněž správně poukazuje na specifičnost právních úkonů neplatných pro nedostatek svéprávnosti (s. 149 an.). Nedomnívám se však, že pouhá skutečnost spotřebování věci má být důvodem pro vyloučení ochrany nesvéprávného – srov. případ, kdy si duševně nemocný koupí věc, kterou vůbec nepotřebuje nebo mu dokonce škodí, a tuto věc spotřebuje. Spíše by zde měla hrát roli obecná kategorie úspory na vlastním majetku jako minimum obohacení (v případě kondikce nikoli z plnění).

Současně považuji za problematickou úvahu, že by se měly zohledňovat zájmy druhé strany, která byla v dobré víře ohledně svéprávnosti obohaceného. I slovenské právo totiž obecně chrání nesvéprávného i vůči dobré víře druhé strany (na platnost smlouvy uzavřené v duševní poruše, která osobu činí nezpůsobilou právně jednat, nemá vliv, zda druhá strana byla, či nebyla v dobré víře). Srov. např. rozsudek NS ČR ze dne 28. 5. 2025, sp. zn. 23 Cdo 3870/2023: „Tato ochrana se může dostat do kolize s principem ochrany právní jistoty, konkrétně dobré víry kontrahentů, avšak při této kolizi má ochrana osoby

bez dostatečné schopnosti právně jednat přednost před ochranou dobré víry kontrahentů.“

V případě bezdůvodného obohacení zde hraje roli skutečnost, že právě z důvodu duševní poruchy nelze duševně nemocnému přičíst nabytí obohacení, které následně odpadlo. Jde o hodnotově stejnou situaci, jako když zákonodárce nečiní duševně nemocného (pro nedostatek zavinění) odpovědným za zničení cizí věci – v případě bezdůvodného obohacení sice nejde o zničení cizí věci, ale jde o „zničení“ cizího plnění, resp. o zmaření cizího očekávání na protiplnění. Neexistuje žádný rozumný důvod, proč by měl být duševně nemocný v obou případech chráněn odlišně. Srov. podobnou argumentaci autorky na s. 155.

7. Hledání nejvhodnější koncepce právní úpravy pro kondikce z plnění

V této části se autorka zabývá *de lege ferenda* nejvhodnějším legislativním uchopením bezdůvodného obohacení. Její úvahy jsou jistě legitimní. Snad bych však principy stávající slovenské právní úpravy, která se inspirovala občanským zákoníkem RSFSR z roku 1964, nenazýval „klasická pravidla bezdůvodného obohacení“, neboť tato úprava naopak klasická pravidla nerespektuje, což ostatně autorka v celé práci podrobně ukazuje.

Ve vztahu ke švýcarskému návrhu, který autorka velmi oceňuje, se nabízí otázka, zda tamější struktura úpravy, v níž je vyjádřena subsidiarita bezdůvodného obohacení a pravidel *Liquidation* (s. 180), není pouze jiným vyjádřením vztahu subsidiarity kondikcí nikoli z plnění ve vztahu ke kondicím z plnění, tj. vyjádřením již obecně známé myšlenky.

8. Celkové vyjádření k výsledkům habilitační práce, k jejímu významu pro praxi a další rozvoj oboru

Přes výše uvedené připomínky, které jsou spíše diskusní povahy, si dovoluji uzavřít, že autorka předložila vynikající habilitační práci. Zpracovala dosud spíše opomíjenou oblast občanského práva, která je však z praktického i teoreticko-systematického hlediska mimořádně důležitá. Její situace byla o to komplikovanější, že musela pracovat s velmi nevhodnou právní úpravou, jež vytváří řadu hodnotových rozporů, a tím i právních problémů, které autorka musela tvůrčím způsobem řešit.

Při tomto řešení autorka navázala na diskusi v příbuzných právních řádech. Prováděná komparace nebyla pouze formální, jak tomu často v české i slovenské literatuře bývá, nýbrž byla skutečnou inspirací pro řešení problémů platného slovenského práva.

9. Vyjádření k originalitě habilitační práce

Vzhledem k výše uvedenému, zejména k tomu, že autorka řeší často dosud vůbec neřešené problémy slovenského práva, je zřejmé, že práce představuje originální přínos slovenské právní vědě.

10. Závěr posudku a návrh otázek pro obhajobu habilitační práce

Podle mého názoru předložená habilitační práce vyplňuje výrazné prázdné místo slovenské civilistiky, a to velmi respektuhodným způsobem. Přináší řadu nových poznatků a nepochybně představuje významný milník dalšího vývoje slovenského práva bezdůvodného obohacení.

Habilitační práci Veroniky Zoričákové „Kondikcie z plnenia v slovenskom práve bezdôvodného obohatenia“ hodnotím jako způsobilou pro habilitační řízení, doporučuji ji k dalšímu procesnímu postupu a navrhuji, aby Veronice Zoričákové byl po její obhajobě, vykonání habilitační přednášky a splnění dalších procedurálních náležitostí vyžadovaných příslušnými právními předpisy udělen vědeckopedagogický titul „docent“ v oboru občanského práva.

Vedle otázek obsažených ve vlastní analytické části posudku zvláště navrhuji, aby se habilitantka při ústní obhajobě práce vyjádřila k těmto otázkám:

1. Domnívá se habilitantka, že nesvéprávná osoba, která nabyla plnění podle kupní smlouvy neplatné pro její nesvéprávnost a spotřebovala předmět obohacení, je povinna vydat peněžitou náhradu? Pokud tentýž nesvéprávný zaplatil kupní cenu k rukám třetí osoby, může se domoci vrácení plnění po smluvní straně, i kdyby sám nemusel vydávat peněžitou náhradu?

2. Jaká cena je rozhodující, vychází-li se z obvyklé ceny (prodejní či nákupní)? Má být tato otázka řešena stejně jako v případě náhrady škody? Jde vůbec o otázku právní?

V Olomouci, dne 28. ledna 2026

**Filip
Melzer**

Digitálně podepsal
Filip Melzer
Datum: 2026.01.28
23:43:35 +01'00'

doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.

